

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 09.09.2022
Published /Yayınlanma 31.10.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Bayındır, F.R (2022). Görünüş ve gerçeklik problemi merkezinde Inception filmi üzerine felsefi bir yorum. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(88), 2107-2113.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3296>

Fadime Rukiye BAYINDIR
<https://orcid.org/0000-0001-9510-2461>

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri, Din Felsefesi Anabilim Dalı, Samsun / TÜRKİYE

GÖRÜNÜŞ VE GERÇEKLIK PROBLEMİ MERKEZİNDE INCEPTION FİLMİ ÜZERİNE FELSEFİ BİR YORUM

THE PROBLEM OF APPEARANCE AND REALITY IS AT THE CENTER OF A PHILOSOPHICAL COMMENTARY ON THE FILM INCEPTION

Issue/Sayı: 88

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Görünüş ve gerçeklik tartışması söz konusu edildiğinde karşılaştığımız en temel problem uyku ile uyanıklık arasındaki temel ayrımdır. Uyku ile uyanıklık arası durumundaki bir insan zihinsel yanılsamaların etkisiyle gerçeklik ile bağıni koparmaktadır. Bu esnada "şuuraltı kapısı" açıldığı için yaşadıklarının bir rüya mı yoksa gerçek mi olduğunun ayrımını yapamaz. Dolayısıyla da bu durumda dile gelecek olan rüya görüyor olabilir miyim, bu rüyadan ne zaman uyanacağım, yaşamış olduğumuz hayat bir rüyadan mı ibaret veya gerçek hayat nerede ve oraya nasıl döneceğim gibi sorular kaçınılmaz olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşanılmış ya da yaşanılabilir mümkün olan bu sorgulamalar bizlere görünüş ve gerçeklik ayrımını çağrıştırmakta ve bu problemi yeniden gündeme taşıma gereği hissettirmiştir. Günümüz Türkçesine başlangıç olarak çevrilen ve genel teması rüyalar olan Inception isimli film de bu noktada görünüş ve gerçeklik problemini derinden işleyen bir konuya sahip olması nedeniyle ilgi çekmektedir. Bizim de bu çalışmadaki amacımız, epistemolojinin temel problemlerinden biri olan görünüş ve gerçeklik problemini, Inception filminde işlenmiş olan rüya kavramından hareketle, felsefe tarihinde Protagoras, Descartes ve Berkeley gibi filozofların görüşleri eşliğinde tartışmaktır.

Anahtar Kelimeler: Görünüş, Gerçeklik, Rüya, Zihin, Algı.

ABSTRACT

The most fundamental problem we face when it comes to the discussion of appearance and reality is the fundamental distinction between sleep and wakefulness. A person in a state between sleep and wakefulness is disconnected from reality under the influence of mental illusions. In the meantime, because the "door to the subconscious" is opened, he cannot distinguish whether what he is experiencing is a dream or a reality. Therefore, in this case, questions such as whether I may be dreaming, when will I wake up from this dream, whether the life we have lived is a dream or where is the real life and how will I return to it inevitably arises. These questions, which have been experienced or possible to live, remind us of the distinction between appearance and reality and have made us feel the need to bring this problem back to the agenda. The movie Inception, which was translated into today's Turkish as a beginning and the general theme of which is dreams, also attracts attention at this point because it has a subject that deeply deals with the problem of appearance and reality. Our aim in this study is to discuss the problem of appearance and reality, which is one of the main problems of epistemology, based on the concept of dream in the movie Inception, in the light of the views of philosophers such as Protagoras, Descartes, and Berkeley in the history of philosophy.

Keywords: Appearance, Reality, Dream, Mind, Perception.

1. GİRİŞ

Tarih boyunca, her dönemin ya da çağın üzerinde durduğu farklı problemler olmuştur. Konular her dönemde farklılık gösterse de, temelde karşılaştığımız en derin problemlerden biri “bilme isteği”dir. Bilme isteği insan doğasında yatan bir arzu olması nedeniyle karşı konulamayan bir dürtü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilme isteği aynı zamanda beraberinde anlamayı da gerektirmektedir. Bilmek ve anlamak arasındaki bu ilişki ise algı ile başlar. Bilebilir miyim, ne kadar bilebilirim, neyi bilebilirim soruları ve buna bağlı olarak da algılayabiliyor muyum, ne kadarını algılıyorum, neyi algılıyorum gibi sorular insan zihnini meşgul etmiştir. Bu sorulara verilen yanıtlar üzerinde tam anlamıyla bir uzlaşım sağlanamadığı için görünüş ve gerçeklik ayrımı felsefenin temel problemlerinden biri haline gelmiştir.

Algılayabilme edinimi, bilme isteğine bağlı olarak gelişmekte ve doğru bilginin elde edilmesiyle sonuçlanmaktadır. İçinde yaşadığımız dünyada duyularımızla hareket eder ve çıkardığımız sonuçlar doğrultusunda karar veririz. Algıladıklarımızı anlayabilmek için de bilgiye ihtiyacımız vardır. Gözümüzün önünde duran gerçeğin ne olduğunu kavrayabilmek için doğru bilgiye sahip olmamız gerekir. İşte doğru bilgiye ulaşma noktasında epistemolojinin en önemli konularından biri olan görünüş ve gerçeklik problemi ortaya çıkmaktadır. Neyi, ne kadar, nasıl bilebiliriz, bilgiye ve özellikle de doğru bilgiye ulaşmak için hangi kaynağa başvurabiliriz bu ve benzeri sorular her zaman insan zihnini zorlamış ve cevaplar aranmaya çalışılmıştır.

Düşünce tarihinde kısıtlı insan bilgisiyle sorulan sorulara cevaplar aranmış ve düşünceler üretilmiştir. Ancak gelişen ve değişmekte olan insan algısı, bu soruların cevaplarını zaman içerisinde hep değiştirmiştir. Kimi zaman bu konular üzerinde bir fikir birliği sağlanırken, kimi zaman da birçok farklı görüşlerin ortaya çıktığını görmekteyiz. Bu bakımdan sorulan sorulara verilen yanıtlar karşısında karşılaştığımız en önemli problemlerden biri görünüş ve gerçeklik ayrımı olmuştur. Görünüş ve gerçeklik problemi, ilkçağ felsefesinden günümüze kadar birçok filozofu meşgul etmiş ve bu problemin ortaya konuluşu fikir ayrılıklarını beraberinde getirmiştir. Birçok filozof, görünüş ve gerçekliği birbirinin karşısında yer alan konumlara yerleştirerek, nesnelerin gerçekte ne oldukları ve bize ne gibi göründükleri hususunda iki farklı yöne dikkat çekmişlerdir (Koç, 1994: 235).

Felsefe tarihinde görünüş ve gerçeklik ayrımını ilk kez sistemli bir şekilde inceleyen Herakleitos ve Parmenides olmuştur. Herakleitos’a göre evren sürekli oluş ve akış içerisinde. Aynı kalan tek şey evrenin düzenleyicisi olan “logos”tur. Herakleitos evreni görünüşler ve gerçeklikler alemi olarak ikiye ayırarak, duyularımızla algıladığımız aleme görünüşler alemi adını verir. Görünüşler alemi sürekli ve değişmeyen olgulardan meydana geliyormuş izlenimi verirken, akıl ile algılanan gerçeklik alem ise sürekli bir oluş ve akış içerisinde. Parmenides gerçek alemi sürekli aynı kalan ve değişmeyen bir alem olarak ifade ederken, görünüşler alemi ise sürekli değişimin ve akışın yaşandığı bir alem olarak nitelendirir. Ona göre gerçek alem “bir”in kendisi olan içine kapalı, bölünmeye uğramayan, değişmeyen, sabit bir alemdir (Koç, 1994: 235-236). Anlaşılabileceği üzere bu kutuplaşmalar konunun yüzyıllar boyunca tartışılmasına sebep olmuş ancak kesin bir sonuç elde edilemeyeceği anlaşılınca bir kenara itilmiştir. Görünüş ve gerçeklik problemi felsefenin dışında bırakılmış ve felsefenin daha somut konularla uğraşması gerektiği düşünülmüştür. Bizi bu çalışmaya iten de *Inception* isimli filmde işlenen bilinçaltı ve rüya kavramlarıyla, algılarımızın bizi nasıl yönlendirdiğini inceleyerek; algılarımızın dışında bir varoluştan söz edilip edilemeyeceği düşüncesinden hareket ederek bu tartışmayı tekrar günümüze taşımaktır.

2. FELSEFE TARİHİNDE GÖRÜNÜŞ VE GERÇEKLIK

Felsefe tarihinde görünüş ve gerçeklik ayrımı söz konusu edildiğinde bu ayrıma şiddetle karşı çıkan kişi Protagoras’tır. Çünkü Protagoras’a göre her konu kendi içerisinde her zaman karşıt iki söylemi barındırır. Protagoras, bu düşüncüyü kendi felsefesine uygulayarak, bu yöntem üzerinden mantık yürütmüş ve eserinin başlangıcına şu sözlerle başlamıştır (Laertios, 2020: 440): “Her şeyin ölçüsü insandır; var olanların varoluşunun, var olmayanların varolmayışının... her biri bana nasıl görünüyorsa benim için öyledir; sana nasıl görünüyorsa senin için de öyle. Her iş için birbirine karşıt iki söz söylenebilir.” (Birand, 1958: 31). Protagoras bu söylemi ile her insanın şeylerin ölçüsü olduğunu ve insanların birbirlerinden ayrıldıklarında kimin haklı olup olmadığını anlatacak nesnel bir doğruluk ölçütünün olamayacağına işaret etmiştir. Doğal olarak bu öğreti kuşkucu yaklaşımı ve duyuların yanıltıcılığını beraberinde getirmiştir (Russell 2014: 188).

Kuşkucu bir yaklaşımla mantık yürüten Protagoras, insan her şeyin ölçüsüdür diyerek varlığı insanın algısına indirgemiş ve neyin gerçekten var olduğu sorusuna yönelmiştir (Çüçen, 2009: 122).

Protagoras gerçek denilen şeyin varlığından şüphe ederek, bizatihi gerçek olanın var olan olduğunu, yok olanın da yok olduğunu dile getirmiştir. Protagoras'ın bu görüşünü destekleyen en belirgin örneği; rüzgarın sıcak ve soğukluğuyla ilgili olanıdır. Ona göre aynı rüzgar kimine sıcak gelirken, bir başkasına soğuk gelebilmektedir. O halde rüzgar, onu sıcak olarak algılayan kişi için sıcak, ancak soğuk algılayan kişi içinse soğuk olacaktır. Her iki algının da doğru olduğunu ifade eden filozofa göre, bunlardan birinin genel geçer olduğunu düşünmek yanlıştır (Çetinkaya 2019: 124-125). Benzer bir biçimde, bir insanın hırsızlık yapmanın iyi olduğuna inanması, o insanın hırsızlığın doğru olduğuna inandığı sürece doğrudur. Ancak hırsızlığın kendisine kötü görüldüğü ve kendisi için kötü olduğuna inandığı takdirde hırsızlık kötülük olarak adlandırılacaktır (Guthrie 1999: 74).

Protagoras'ın verdiği örneklerden hareketle açıklamaya çalıştığımız şey algıdan bağımsız bir varlığın düşünülmemeyeceğidir. Algı olmadan herhangi bir doğruluk ölçütünden bahsedilemeyeceği ve gerçek denilen şeye en fazla algıladığımız kadar yaklaşabileceğimizi Protagoras'ın öğretisiyle ifade etmeye çalıştık. Gerçeklik algıladığımız kadar güvenilirdir ve algılarımıza güvendiğimiz sürece onun gerçek olup olmadığına, kendi ölçütlerimizle karar verebiliriz. Bu yüzden Protagoras için bir gerçeklikten bahsetmek mümkün değildir. Herhangi bir gerçeklikten bahsetmek mümkün olsa dahi bunun algılayan kişiye göre değiştiğini unutmamak gerekir. Çünkü var olan her şey farklılık gösterdiği için insanın dışında mutlak bir gerçeklikten bahsedilemez.

Descartes'a gelince, o görünüş ve gerçeklik probleminde rasyonalist bir yaklaşımla bakar. Descartes dış dünyanın bilgisinden başlayarak matematiğin en kesin görünen işlemlerine kadar her türlü bilgi içeriğine kuşkuyla yaklaşır. Ona göre bu tür bilgi içerikleri şüpheye açıktır ve kesinlikten yoksundur. Dolayısıyla da bunlar üzerine bir sistem inşa edilmesi mümkün değildir (Jaspers 2005: 13). Descartes'ın, algı konusunda ilk söylediği şey duyuların yanıltıcılığıdır. O, bugüne kadar duyulanan ve tasarlanan nesnelere gerçekte dünyada var olup olmadığından kuşku duyar. Çünkü Descartes'a göre duyular bizi birçok kez yanıltmıştır. Bu yüzden duyulara, isterse bizi tek bir kez bile yanıltmış olsalar da güvenmek doğru değildir (Descartes 2007a: 51).

Descartes duyusal bilginin yanıltıcılığını vurgulamak için rüya argümanını kullanır.

“Kim bilir kaç kez rüyamda da burada olduğumu, giyinik olduğumu, ateşin karşısında olduğumu görmüşümdür; gerçekte çırılçıplak yatağında yatarken! Uyanıklığı uykudan ayırt etmeyi sağlayacak kesin belirti bulunmadığına o derece açıklıkla görüyorum ki şaşır kalıyorum ve şaşkınlığım neredeyse beni uyanırken uyumakta olduğuma inandıracak raddeye varıyor.” (Descartes 2007b: 16-17).

Descartes'ın bu argümanla ifade ettiği şey, eğer rüyada bulunduğu fark edilmiyor ve her şey gerçemiş gibi görünüyorsa, içinde yaşamış olduğumuz hayatın da aynı şekilde bir rüyadan ibaret olmadığına bir garantisi yoktur. Böylece Descartes kullanmış olduğu bu argümanla duyu tecrübesinin yanıltıcılığını ortaya koymakta ve duyular sayesinde elde edilen her türlü bilginin kuşkuyla kapı araladığını ifade etmektedir.

Descartes duyuların yanıltıcılığını belirledikten sonra gerçek bilginin ancak akıl yolu ile bulunabileceğini söyler. Akıl ona göre yanlış görünen şeylere olduğu kadar, kesin ve şüphe götürmez olmayan şeylere de inanmaktan alıkoyar (Descartes 1942: 97). Yalnızca zihnimize bulunan yargı gücüyle, gözlerimizle gördüğümüz şeyleri anlayıp algılarız. Algıladığımız tek şey düşüncelerimiz olduğu için nesnelere de duyular aracılığı ya da hayal gücü ile değil bizzat bizde bulunan anlama gücü ve yalnız düşünce ile kavradığımız için bilebiliriz (Descartes 1942: 120-122).

Gerçeği bilmede doğruluk kriteri olarak kendine açıklık ve seçikliği alan Descartes'a göre düşünce ve anlama gücü sayesinde bir yargıda bulunabiliriz (Öktem, 2000: 33). Ancak bu şekilde hiçbir zaman doğru yerine yanlışı koyamayacağımız kesinleşir. Hatta ona göre bu gerçeklik kanıtlanmamış olsa bile yine biz gördüğümüz şeylerden onları bu şekilde görsek dahi kuşulanmayız (Descartes 2007b: 71). Görüldüğü üzere Descartes da her şeyin kesin olarak bilinebileceğinden söz etmemektedir. Onun için kesin olan tek şey insanın kendisi ve düşünüyor olmasıdır. O sadece yalnız düşünen bir şey olarak var olduğunu değil aynı zamanda zihninde bir takım nesnelere algıladığı için var olduklarını bilir.

Descartes'ten sonra görünüş ve gerçeklik problemini batı felsefesinde sistemli bir şekilde ortaya koyan Berkeley olmuştur. Berkeley zihinden bağımsız bir gerçeklik olarak maddi tözün var olmadığını (Çüçen, 2009: 318) şu ifadeleriyle dile getirir: “Duyu nesnelere ancak algılandıklarında var olurlar, öyleyse bahçedeki ağaçlar, oturma odasındaki sandalyeler onları algılayan biri olduğu sürece vardır. Odadaki tüm mobilyalar gözlerimi yummamla birlikte yok olup gider, gözlerimi açar açmaz yeniden

yaratılırlar.” (Berkeley, 2015: 84-85). Berkeley için zihinden bağımsız olarak var olan bir şey, kendisini algılayan bir zihin olmaksızın varlığını devam ettiren bir şey olmak zorundadır. Ancak zihinden bağımsız olan bir var olan söz konusu olamayacağı için de hiçbir maddi nesneden söz edilmesi mümkün değildir. “Duyularla algılanan şeyler doğrudan doğruya algılanırlar; doğrudan doğruya algılanan şeyler ise fikirlendir ve fikirler zihinsiz var olamazlar. Onun için onların varlığı algılanmalardan ibarettir.” (Berkeley, 1996: 94). Böylece Berkeley zihnin algısı dışında bağımsız olarak var olan hiçbir maddi nesnenin olmadığına işaret eder.

Berkeley için dünya dahilindeki her şey zihnimizde mevcut olduğu için var olabilirler. Duyu tecrübelerimizle elde etmiş olduğumuz tüm algılar zihnimizdeki düşüncelerden ibarettir. Dış dünyaya ait nesnelere algılanmamasında ise onların gerçekte var olmadığını Berkeley şöyle ifade eder: “Ancak biz algılamazken onları algılayan başka tinler olabileceğinden, yalnızca bizim tarafımızdan algılanırken var oldukları, bunun dışında var olmadıkları sonucuna varamayız.” (Berkeley, 2015: 89).

Berkeley, duyu tecrübesinin bizi yanılttığını ve maddi nesnelere zaten var olmadığını ifade ederken, algılamış olduğumuz nesnelere zihnin bir içeriğinden ibaret olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla da bu tür nesnelere gerçek bir varoluşa sahip olmaları da söz konusu edilemez. Berkeley için nasıl ki tüm kanıtlar tadın, kokunun ya da rengin sadece zihinde var olduklarına yönelikse aynı şekilde yer kaplama, şekil ve hareket gibi nitelikler de zihinden bağımsız değildir. Tıpkı nesnelere algılanmaya göre uzak ya da yakın görünüyorsa, hareket halinde veya durağan şekilde de görünmeleri de mümkündür (Çüçen 2009: 319-320). Netice olarak Berkeley için hiçbir şey zihin olmadan var olamaz. Bir nesnenin varoluşunu kanıtlamak için her zaman bir algılayan zihne ihtiyaç vardır. Algıladığımız sürece bir dış dünya fikrinden bahsedebilir ve algıladığımız kadarıyla onu bilebiliriz. Zihnin dışında ayrı olarak düşünülen bir dış dünya olmadığı için Berkeley gerçekliği ve gerçek olarak nitelendirdiği şeyi zihnin dünyasına çekerek maddi dünyanın varlığını reddetmiştir.

Görünüş ve gerçeklik probleminin felsefe tarihindeki serüvenini Protagoras, Descartes ve Berkeley’in düşüncelerinden hareket ederek ifade etmeye çalıştık. Bu filozoflar problemi algıya bağlayarak, zihnin dışında bir gerçekliği kabul etmemişlerdir. Nesnelere algıladığımız ölçüde var olarak kabul edilebileceğini çeşitli argümanlar eşliğinde ortaya koymaya çalıştık. Bu üç düşünür zihnin tek gerçeklik olarak kabul edilmesi hususunda ortak paydada buluştular. Peki bizler nesnelere bir kenara bırakıp kendimize odaklandığımızda aynı durum bizim için de geçerli olabilecek mi? Olduğunu var saydığımızda, içinde yaşadığımız dünyayı nasıl algılayacağız? Zihin buna izin vermeyip algılayamaz hale geldiğimizde, o zaman o dünyayı reddetmek zorunda kalmayacak mıyız? Yoksa yaşadığımız sandığımız hayat bir rüya mı, varoluşumuz bir yanılsamadan mı ibaret? Bir rüyaysa eğer, peki ne zaman bitecek bu rüya ya da ne zaman başlayacak gerçek hayat? İşte *Inception* filmi bu soruları sormaya teşvik eden ve felsefenin en derin problemi olan görünüş ve gerçeklik ayrımını işleyen bir yapıt olması sebebiyle bizi bu çalışmaya itmştir. Şimdi filmde geçen bu ikilemi anlatmaya geçebiliriz.

3. INCEPTION FİLMİNDE GÖRÜNÜŞ VE GERÇEKLIK

Gündelik hayatta hemen her gün rüya görürüz ve bu esnada başka bir yerde olmayan bir sürü şeyi duyumsadığımızı ya da onları kafamızda canlandırdığımızı sanırız. Uyandığımızda ise rüya bitmiştir ancak biz gördüklerimizin rüya mı gerçek mi olduğunu sorgulayıp, ikilem içinde kalırız. İlkel toplumlarda da bu ikilem uzun süre yaşanmıştır. Hatta onlar görülen rüyalar ile gündelik hayatta yaşanan olayları ayırt etmekte tereddüt etmiş, rüyada görülenlerin, uyanırken yaşananlar kadar gerçek olduğunu düşünmüşlerdir (Küçük 2014: 32). Bu düşünce bir adım daha öteye geçerek yaşanan hayatın da bir rüya görme eylemi olarak görülmesine bile neden olmuştur. Yaşanan gerçek dünyanın algılanamaz hale geldiği ve hayal edilen dünyanın gerçek kabul edildiği *Inception* filminde bu düşüncenin bir virüs gibi nasıl yayıldığını görüyoruz. Film vermiş olduğu atmosfer sayesinde kendimize “acaba” hissini son derece etkileyici bir şekilde yakalıyor.

Rüya içinde rüya onun içinde başka bir rüya daha. İşte *Inception* filminin temel kurgusu bu cümlede saklıdır. Filmin ana konusu başkalarının rüyalarına girerek fikir hırsızlığı yapan Cobb ve ekip arkadaşlarının çalışmaları üzerine kurulmuştur. Filmin başkarakteri olan Cobb, üstün yetenekli bir fikir hırsızdır ve uzmanlık alanı ise deneklerin rüya görme esnasında bilinçaltılarına girerek önemli bilgileri çalmasıdır. Cobb insanların en savunmasız anlarını, yani rüya görmelerini bekler ve işini en mükemmel şekilde yerine getirir. Temel kurgusu rüyalar üzerine kurulan filmde, yaşanan olaylar rüyada gerçekleştiği için ön planda kişiler değil, rüyalar vardır.

Cobb film boyunca uyku ile uyanıklık arasında bir yaşam mücadelesi verir. Bu arafta kalma durumu Cobb için mantıklı kararlar alamamasına ve olayları yorumlayamamasına sebep olur. Üstün yetenekli hırsız bu edimlerini kaybetmek üzeredir. Cobb hem gerçeklik dünyasını hem de hayal dünyasını zihinsel olarak aynı anda yaşamaya başlar. Cobb uzun bir zaman her iki dünyayı birlikte götürür ve gerçeklik algısını kaybettiği için her iki gerçekliği de birlikte yaşar. İşte görünüş ve gerçeklik probleminin ince ince işlendiği bu filmde Cobb'un yaşamış olduğu algı ve gerçeklik ikilemi rüyalar üzerinden anlatılmaktadır.

Cobb'un yaşamış olduğu bu ikilemi daha filmin ilk sahnesinde görürüz. Cobb sahilde baygın bir şekilde yatarken uyandığında çocuklarını oyun oynarken görür ve tekrar bayılır. Uyandığında ise eve dönebilmesi için bir iş teklifi almıştır ancak bu iş çok tehlikelidir. Sonrasında ise Cobb babasının yanına gider ve gerçek dünyada olmayan fanteziler tasarlamak için ondan yardım ister. Babası ise ona bunu kedisinin yapması gerektiğini söyler ancak Cobb bunu yapamayacağını çünkü karısı Mal'ın buna izin vermediğini söyler. Babası ise ona gerçeğe geri dönmelerini, karısının öldüğünü söyler. Cobb'un gerçeklikle bağını kopardığını ve kendi zihninde yaratmış olduğu dünyada yaşadığını ilk bu sahnede anlarız.

Cobb babası aracılığıyla kendisine Ariadne isimli bir yardımcı alır ve ona birinin hayal dünyasına girebilmenin şartlarını anlatırken, rüya görme eylemini şöyle ifade eder: "Uykuda zihninizin yapamayacağı bir şey yok gibidir. Bir binayı tasarladığınızı düşün, her açığı bilinçli olarak tasarlırsınız. Ama bazen kendiliğinden oluşmuş gibi hissettirir. Yeni keşfedilmiş gibi, o ilk ilham. Rüyadayken zihniniz bunu aralıksız yapar. Yarattığımız dünyayı eş zamanlı olarak algılarız. Yani zihniniz bunu öyle iyi yapar ki farkına bile varmayız." Cobb'un ifade etmiş olduğu yaratılan dünyayı eş zamanlı olarak algılamak, bizi felsefe tahinde görünüş ve gerçeklik problemi başlığı altında işlediğimiz zihnin dışında bir gerçeklikten söz edilemeyeceği gerçeğine götürmektedir.

Cobb ve Ariadne Paris sokaklarında gezerken, Cobb ondan fantezi dünyasını oluşturmasını ister. Ariadne ise fantezi dünyası yerine, hafızasında var olan bir yer hayal eder. Cobb ise bunu yapmamasını, anılandaki yerleri kullanmamasını ve yeni şeyler hayal etmesi gerektiğini söyler. Çünkü anılardan oluşan bir rüya inşa etmenin, gerçek ile hayal arasındaki farkı ayırma yetisini kaybetmenin en kolay yolu olduğunu söyler. Cobb bu söylediklerine rağmen kendisi bunu yapmaz. O hayallerinde ölmüş karısını ve çocuklarını hayal eder. Cobb bu şekilde rüyalar inşa ettiği için iki gerçekliği de aynı anda yaşamaktadır. Dolayısıyla da gerçekliği artık sadece algıladığı şekilde görmektedir. Bu yüzden algısı anılardan oluşmakta ve bu yüzden mutlak gerçekliğe dönememektedir.

Cobb'un zihninin bu denli karışık olmasının sebebi ise rüya katmanlarında çok uzun zaman geçirmesidir. Özellikle de karısını gördüğü anlarda gerçek ve hayal dünyası karmakarışık olur ve onları ayırt etmekte güçlük çeker. Bu zihin karmaşıklığının yansıtıldığı en dikkat çekici yer ise Cobb'un Yusuf ile olan sahnesidir. Cobb ile Yusuf birlikte bodrum katına inerler ve orada uyuyan insanları görürler. O insanlar oraya rüya paylaşmak için gitmişlerdir. Her gün makinaya bağlanarak üç dört saat aralıksız rüya görürler. Çünkü onlar için artık rüya görmenin tek yolu budur. O esnada Yusuf ise Cobb'a rüya görüp görmediğini sorar. Cobb ise bu soruya cevap vermez. Daha sonra uyuyan insanlar kastedilerek onlar buraya uyumak için mi geliyorlar diye sorduklarında, yaşlı adam onlara uyumak için değil, uyanmak için buraya geliyorlar, rüyalar onların tek gerçeği olmuştur cevabını verir. Sonraki sahnede ise Cobb'un aynı o insanlar gibi kendini makinaya bağladığını ve rüyasında karısı ve çocuklarıyla birlikte olduğunu görürüz. Cobb diğer insanlar gibi rüya göremediği için ailesiyle iletişimi bu yolla sağlar. Uyandığında ise elindeki topaçı yere düşürür. Cobb, Ariadne ile olan bir konuşmasında bu topaçın karısına ait olduğunu ve rüya ile gerçekliği ayırt etmek için bu yöntemi kullandığını söylemişti. Topaç rüya esnasında hiç durmadan dönmekte, gerçeklikte ise sabit durmaktadır. Cobb bu şekilde gerçeklikle bağını kaybetmemek için kendisine böyle bir totem bulmuştur.

Cobb rüya ile gerçek arasındaki araf durumunu Ariadne ile konuşmasında şöyle anlatır. "Mal ile rüya içinde rüyanın nasıl olacağı hakkında araştırmalar yapıyorduk. Sınırları zorluyor, derinlere inmeye çalışıyorduk. Orada saatlerin yıllara dönüşmesine anlam vermekte zorlanıyorduk. Ama öyle derine inmiştik ki sonunda kendi bilinçaltımızın kıyısına vurmuştuk. Neyin gerçek olduğunu göremez olduk." Sonrasında Cobb orda kendileri için bir dünya yarattıklarını söyleyerek konuşmaya devam eder. "Orda yaklaşık elli yıl kaldık. Başta öyle kötü değildi, kendimizi Tanrı gibi hissediyorduk. Zamanla böyle yaşamak benim için imkansız hale geldi. Mal için ise araf onun gerçekliği olmuştur. Elli yıl sonra uyandığımızda, genç bedenlerin içine tıkmış yaşlı ruhlar gibiydik. Onda bir sorun olduğuna

biliyordum ama o bunu kabullenemiyordu. Sonunda bana gerçeği söyledi. Bu fikri saplantı yapmıştı ve o tek bir fikir her şeyi değiştirdi. Mal'ın dünyası artık orası olmuştu.”

Son sahnede ise Cobb'un uyandığında bir uçakta olduğunu görürüz. Babası onu havaalanında karşılar ve birlikte eve giderler. Cobb eve girdiğinde cebinden topaçı çıkarır ve masanın üstüne bırakır. Cobb çocuklarına yaklaşır ve onların yüzünü görür. Ancak çocuklar hiç büyümemişlerdir ve aynı şekilde oyun oynamaya devam ediyorlardır. Cobb'un onları bıraktığı ve hatırladığı kıyafetler de üzerlerindedir. Daha önce topaçla ilgili bir totemden bahsetmiştik. Cobb topaç hiç durmadan döndüğünde, rüyada olduğunu dönmediğinde ise gerçek hayatta olduğunu söylemişti. Ancak bu şekilde gerçeklik ile hayali dünyanın farkını anlıyorum demişti. Oysa o esnada masanın üzerine bıraktığı topaç hiç durmadan dönmektedir. Yani Cobb gerçekliğini çoktan kaybetmiş ve geriye hiç dönememiştir. Yaratmış olduğu dünyada yaşayarak gerçek dünyanın varlığını reddetmiştir.

4. SONUÇ

Sınırları zorlayan bu filmde insan kendisine “acaba yaşamış olduğumuz bu hayat bir rüya mı? Gördüklerimiz bize algılarımızın bir oyunumu” sorularını sormadan edememektedir. Filmi izledikten sonra rüyada her türlü fantezinin mümkün olduğunu, bilinçaltının bilinenden daha derin ve katmanlı bir yer olduğunu anlayabiliyoruz. Filmde insan kendi zihinin farkına vararak, kaçınılmaz bir şekilde bazı olay ya da sorunların kavranılmasına gerçeklik boyutu yüklerken, bazı durumlarda ise görünüş algısı yaratmasına yol açmaktadır. Algımızın dışında bir gerçekliğin olup olmadığı fikrini bize geçiren bu film, insanı ister istemez görünüş ve gerçeklik problemine götürmüştür. Görünüş ve gerçeklik problemi, görünen şeylerin gerçek olup olmadığını, gördüklerimizin yalnızca duyuvarın bir aldatması mı olduğunu düşündürmektedir. Bu sorulara bağlı olarak da kendimize görünen dünyanın ötesinde gerçek bir dünya var mıdır, yoksa sadece görünüşler dünyasında mı yaşayıp ölüyoruz gibi sorular sordurmaktadır. Biz de bu tür sorunların sorulması ve cevaplanması hususunda kendimize ışık tutacak olan düşünürleri seçerek, algı problemini onların argümanlarını kullanarak *Inception* filmi eşliğinde tartışmaya çalıştık.

Dolayısıyla *Inception* filmi ile görünüş ve gerçeklik bağlamında ele aldığımız düşünürler, bize dünyada mantıklı düşünen hiç kimsenin şüphe duymadan, kesin doğru olarak kabul edebileceği bir bilginin olmadığı düşüncesini göstermiştir. Günlük yaşamda doğru diye kabul ettiğimiz birçok şey daha yakından bakıldığında göze çarpan çelişkilerle doludur. Bu yüzden gerçekte inanmamız gereken şeyin ne olduğunu bilmemiz pek mümkün görünmemektedir. Çünkü içinde yaşadığımız dünya sürekli bir oluş ve akış içerisinde gelişip değişmektedir. Her şeyin değişmekte olduğu böyle bir dünyada algılayan ile algılanan da değişmemesi söz konusu değildir. Emin olabileceğimiz tek bir gerçeklikten söz etmemiz gerekirse ise o da şudur ki Cobb'un zihninin gerçek dünyayı reddetmesindeki algıdır. Cobb'un zihni bize gerçek dünya diye kabul edilen, yaşamış olduğumuz bu dünyanın ünlü düşünürün dediği gibi “mümkün dünyaların en kötüsü” olduğu ve bu dünyada acıdan başka bir şey olmadığı gerçeğini yüzümüze vurduğudur.

KAYNAKÇA

- Berkeley, G. (1996). *Hylas İle Philonous Arasında Üç Konuşma* (çev. S. Sel). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Berkeley, G. (2015). *İnsan Bilgisinin İlkeleri Üzerine Bir İnceleme* (çev. L. Özşar). Bursa: Biblos Kitabevi Yayınları.
- Birand, K. (1958). *İlk Çağ Felsefesi Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Çetinkaya, B. A. (2019). *İlkçağ Felsefesi Tarihi*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Çüçen, A. K. (ed.) (2009). *Varlık Felsefesi*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Descartes, R. (2007a). *Felsefenin İlkeleri* (çev. M. Akın). İstanbul: Say Yayınları.
- Descartes, R. (2007b). *Meditasyonlar* (çev. İ. Birkan). İstanbul: Bilgesu Yayınları.
- Descartes, R. (1942). *Metafizik Düşünceler* (çev. M. Karasan). İstanbul: Maarif Matbaası Yayınları.
- Guthrie, W. K. C. (1999). *İlkçağ Felsefe Tarihi* (çev. A. Cevizci). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Jaspers, K. (2005). *Descartes ve Felsefe* (çev. A. Kanat) İzmir: İlya İzmir Yayınları.
- Koç, E. (1994). Görünüş ve Gerçeklik. *Araştırma Dergisi*, 15, 235-243.

- Küçük, O. N. (2014). Muhyiddin İbnü'l-Arabi'ye Göre Rüya ve Tabiri. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 15, 235-243.
- Laertios, D. (2020). *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri* (çev. C. Şentuna). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Öktem, Ü. (2000). Descartes'in Epistemolojisinde Tanrı'nın Yeri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 40, 29-35.
- Russell, B. (2014). *Batı Felsefesi Tarihi İlkçağ* (çev. M. Sencer). İstanbul: Say Yayınları.